

Dient de overheid!?

LANDELIJKE TOERUSTINGSDAG
VOOR DIAKENEN

3 SEPTEMBER 2011
IN OUD-BEIJERLAND

10 SEPTEMBER 2011
IN ELSPEET

OPENINGSWOORD

ROMEINEN 13 VERS 1 TOT 7
DS. J. JOPPE

REFERAAT

3 SEPTEMBER
MR. C. G. VAN DER STAAIJ
WETHOUDER H. AKKERMAN

10 SEPTEMBER
PROF. DR. E. DIJKGRAAF
WETHOUDER N. GERRITSEN

UITGAVE

GENERALE DIACONALE COMMISSIE
VAN DE HERSTELD HERVORMDE KERK

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Ds. J. Joppe 3

Plaats: Oud-Beijerland

1. Openingswoord door ds. J. Joppe
voorzitter van de GDC 5
2. Referaat door Mr. C. G. van der Staaij
lid Tweede Kamer voor de SGP 11
3. Referaat door de heer H. Akkerman
wethouder gemeente Giessenlanden 22

Plaats: Elspeet

4. Openingswoord door ds. J. Joppe
voorzitter van de GDC 5
5. Referaat door Prof. dr. E. Dijkgraaf
Lid Tweede Kamer voor de SGP 18
6. Referaat door de heer N. Gerritsen
wethouder gemeente Putten 40

Woord vooraf

In 2011 zijn we als Generale Diaconale Commissie (GDC) op veler verzoek van één landelijke toerustingsdag voor diakenen in onze kerk naar twee regionale bijeenkomsten gegaan. De afgelopen jaren klonk er in het Zeeuwse nog wel eens de klacht dat Lunteren wel erg ver weg was. We hebben daar nu gehoor aan gegeven en zijn verblijd dat het totale aantal deelnemers aan de toerustingsdagen in Oud-Beijerland en Elspeet beduidend groter was dan vorig jaar.

In deze brochure zijn de lezingen van de beide toerustingsdagen opgenomen. Het thema was: 'Dient de overheid!?' over de veranderende rol van de diaconie in de samenleving. Een zeer actueel thema nu de landelijke overheid steeds meer taken naar de gemeentelijke overheid toeschuift. Het openingswoord werd op beide bijeenkomsten gehouden n.a.v. Romeinen 13:1-7. Het is opvallend dat daar de overheid Gods dienaar of diaken genoemd wordt. Niet alleen in de kerk hebben we diakenen, maar ook daar buiten! Gezamenlijk mogen we zorg dragen voor degenen die aan onze zorgen zijn toevertrouwd. Vanuit de landelijke politiek hebben de beide SGP-kamerleden gesproken over het thema. Mr. C.G. van der Staaij in Oud-Beijerland en prof. Dr. E. Dijkgraaf in Elspeet. Twee wethouders, dhr. H. Akkerman en dhr. N. Gerritsen, hebben vanuit de gemeentelijke politiek allerlei veranderingen belicht en aangegeven hoe de diakenen hiermee om kunnen gaan. In deze brochure kunt u alles nog eens nalezen. Doe er als diakenen uw voordeel mee!

We onderstrepen het belang om tijdens de vergaderingen van de Classicale Diaconale Commissie (CDC) ervaringen uit te wisselen over de relatie tussen de plaatselijke overheid en de diaconie. We kunnen wat dit betreft veel van elkaar leren. Van harte wensen we alle diakenen bij het uitoefenen van hun ambt Gods onmisbare zegen toe.

Ds. J. Joppe
Voorzitter GDC

Openingswoord

“Dient de overheid!?”

n.a.v. Romeinen 13:1-7

Geachte mannenbroeders,

Trouwe bezoekers van onze toerustingsdagen, maar ook allen die één of meerdere brochures van deze dagen hebben gelezen, zullen wel weten dat in het thema altijd het woord ‘dienen’ voorkomt. Vorig jaar ging het over “Laten dienen”: Welke hulp schakel je in bij psychosociale noden? We hebben het in het verleden ook gehad over “Tot dienen geroepen” en “Dienen in de praktijk.”

Vandaag is ons thema: “*Dient de overheid!?*” Met een uitroepteken en een vraagteken. We hopen samen na te denken over de veranderende rol van de diaconie in de samenleving. Juist in onze tijd waarin steeds meer overheidstaken naar de gemeenten worden overgeheveld en door gemeenten intensiever contact gezocht wordt met de diaconieën, bijvoorbeeld met het oog op de uitvoering van de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), is dit thema heel actueel.

Aan het begin van deze dag wil ik graag met u stil staan bij het eerste gedeelte uit Romeinen 13, wat we samen hebben gelezen en dan met name vers 4a: “Want zij (dat is: de overheid) is Gods dienaars, u ten goede.”

Als het vanmorgen gaat over de verhouding tussen diaconie en overheid is het van groot belang te beseffen wat de overheid is, of behoort te zijn; nl. Gods dienaars. Letterlijk staat er: *theou diakonos*. De overheid is Gods diaken. Het staat er zelfs tot twee maal toe in vers 4. Verderop in vers 6 wordt gesproken over dienaars van God; in het Grieks: *leitourgoi theou*, waarin ons woord liturg doorklinkt. Het is opmerkelijk dat de apostel hier het woord *leitourgoi* gebruikt. Letterlijk betekent dit: werkers voor het volk. En deze werkers voor het volk zijn bezig in opdracht van God: daarom zijn ze liturgen Gods. Ook de gelovigen in het Nieuwe Testament worden soms met deze benaming aangeduid: dienaars of liturgen, als ze voor Gods aange-

zicht bezig zijn met bidden, collecteren en heidenen inwinnen voor het evangelie. Zo is de overheid ook voor Gods aangezicht werkzaam ten dienste van het volk. Dat Paulus dit woord voor dienaars van God gebruikt, bewijst dat hij overheid en kerk niet los van elkaar zag.

God de Heere regeert. HIJ heeft het hoogste gezag. Maar God oefent Zijn gezag in veel opzichten niet rechtstreeks, maar door middel van mensen uit. Van Hem zijn alle machten die over ons gesteld zijn. Paulus schrijft aan het begin van Romeinen 13 dat de machten die er zijn, van God geordineerd zijn. In het gezin zijn dat vader en moeder. Op school de leerkrachten of docenten. Op het werk de baas of chef. In de kerk de ambtsdragers. In de maatschappij de overheid. God belooft het om ons door deze mensen te regeren. Ze hebben zelf geen gezag, maar zijn ermee bekleed. Ze zijn gezagsdragers in opdracht van God en moeten - of ze het geloven of niet - van die taak eenmaal verantwoording aan God afleggen, zoals wij van het uitoefenen van ons ambt.

De overheid is Gods dienaar, dat is, volgens de kanttekeningen: "van God ingesteld om als een instrument Gods u te dienen". Gods dienaar, Gods diaken. Wat is dat een prachtige benaming! Niet alleen in de kerk hebben we diakenen, maar ook daar buiten! De overheid wordt zelfs aangeduid met diaken van God.

Geliefde broeders, bent u, staande in het ambt, door Gods genade ook zo'n diaken Gods? Weet u wat het kenmerk van zo'n diaken is? Een diaken Gods vraagt iedere keer: "Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal". Een diaken Gods heeft in zijn dienende taak niet eigen eer op het oog, maar Gods eer.

Staan we er wel eens bij stil dat de overheid Gods dienaar is? En als u misschien denkt dat dit gold voor de overheid in de dagen van Paulus en voor onze seculiere overheid niet meer, vergist u zich. Die Romeinse overheid wilde niets met de God van hemel en aarde te maken hebben. De keizer werd als god vereerd. In de dagen waarin Paulus de Romeinenbrief schrijft, is het voor de christenen een onrustige tijd. Keizer Claudius had tussen de jaren 50 en 55 alle Joden uit Rome weggestuurd vanwege hun getwist en het zou niet lang meer duren of de christenen zouden aan de beurt zijn om vervolgd te worden.

Ondanks vele zaken van de overheid waar we ons zorgen over maken, blijft het staan: "zij is Gods dienaress". Daarom roept de apostel Paulus zijn geestelijke zoon Timotheüs in 1 Timotheüs 2 ook op om te bidden voor de overheid: "Ik vermaan dan voor alle dingen, dat gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen, voor alle mensen; voor koningen, en allen, die in hoogheid zijn; opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid." Ik heb wel eens iemand ontmoet, die begreep niet hoe ik kon bidden voor een overheid, die besluiten neemt die radicaal tegen Gods Woord ingaan. Maar als de Heere bij monde van Paulus dit beveelt, mag je het toch niet nalaten? Een gebed waarin gebeden wordt of de overheid in haar totaliteit wèrkelijk Gods dienaress mag zijn. Dr. A.A. van Ruler schrijft ergens dat het gebed voor de overheid nodig is omdat zij een bovenmenselijke taak te vervullen heeft. Gewone, zondige mensen zijn in het overheidsambt gesteld en daarmee boven andere mensen geplaatst. De glans van Gods majesteit ligt over dat ambt, en zij hebben Gods werk op aarde te verrichten. Wie is daartoe in staat? Daarom moet de kerk de overheid door haar voorbede overeind houden, aldus Van Ruler. Hij verwijst dan naar de strijd van Israël met Amalek, waarbij Mozes de staf opheft naar de hemel om voor de goede afloop van de strijd te bidden. Ook bezocht hij wel eens gemeenteraadsvergaderingen. Een keer, toen hij weer op de publieke tribune zat, vroeg de burgemeester wat toch de reden was waarom hij zo vaak aanwezig was. "Wel", antwoordde Van Ruler, "ik bid elke zondag voor de overheid, en door de week kom ik luisteren of mijn gebed verhoord wordt."

Ons thema van deze toerustingsdag is: "Dient de overheid!?" Allereerst met een uitroepteken !. "Dient de overheid!" Het wil dan een oproep zijn om de overheid te dienen, omdat God deze over ons gesteld heeft. De apostel zegt in Romeinen 13:2 "dat, die zich tégen de macht stelt, de ordinantie van God wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen." Omdat de overheid door God is ingesteld, mogen we niet het heft in eigen hand nemen en zelf de baas spelen. We moeten ons aan de overheid onderwerpen.

“Dient de overheid!” Dit geldt naar mijn mening ook wel heel bijzonder voor de diaconie.

In de Schrift zien we dat God zich bekommert om het recht der armen. Denk maar aan Psalm 146. De Heere oefent dit recht mede uit door de dienst van overheden. Onderkoning Jozef zorgde dat heel Egypte te eten kreeg tijdens de zeven magere jaren. Denk ook eens aan het gebed van David voor zijn zoon Salomo: “Hij zal de arme en nooddriftige verschonen (dat is: sparen), en de zielen der nooddriftigen verlossen.” En in Ezechiël 34 worden met de ontrouwe herders, die de zwakken niet versterken, het zieke niet genezen en het gebrokene niet verbinden, niet alleen de godsdienstige leiders bedoeld, maar vooral de koning en zijn ambtenaren.

In de kerkgeschiedenis zien we dat regelmatig de vraag aan de orde kwam wie er zorg heeft te dragen voor de armen: de kerk vanuit de diaconie of de overheid? Het is bekend dat Luther de zorg voor de armen overliet aan de overheid, met als gevolg dat een eigen diaconaal ambt niet van de grond kwam. Calvijn beperkte de overheidstaak tot het handhaven van rust en orde en het onderhouden van de godsdienst tegen afgodendienst en godslastering. De sociale zorg werd in zijn tijd uitgevoerd door kerkelijke diakenen. Calvijn behandelt de leer over de overheid in dat deel van de Institutie dat als opschrift heeft: “Over de uiterlijke middelen, waardoor God ons tot de gemeenschap met Christus nodigt en daarin bewaart.” Kennelijk is de overheid één van die middelen in Gods hand. In artikel 36 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis horen we een echo van Calvijns standpunt. En daar wordt er dan behoorlijk wat gezegd over de taak van die overheid. Het is goed om te bedenken dat in die geloofsbelijdenis de kerk spreekt en doorgeeft wat zij gehoord heeft in de Schrift. En dat die kerk deze belijdenis allereerst aan de koning (van Spanje) gezonden heeft in wiens naam men werd vervolgd. Daarmee zie je direct al iets van de wijze waarop de belijdenis de verhouding van kerk en overheid ziet. De kerk is geroepen om die overheid te herinneren aan haar roeping. De kerk is als de profeet die in het Oude Testament consequent naast de koning geplaatst is om die koning vast te houden bij de orde van het Koninkrijk. En die kerk weet ook maar al te goed dat de koningen van deze wereld vaak volgens een andere maat regeren.

Vele eeuwen lang was de zorg voor de armen voornamelijk aan de christelijke gemeente en de diaconie als ambtelijk college opgedragen, zeker wanneer het de eigen armen betrof.

De uitbouw van het stelsel van sociale zekerheid, zoals de algemene ouderdomsvoorziening, de kinderbijslagregeling, wettelijke voorzieningen bij arbeidsongeschiktheid, ziekte en overlijden, enz. heeft er voor gezorgd dat het diaconaat zoals bedoeld in Handelingen 6, als een instituut voor de armenzorg verdween. Velen hebben deze verandering, waardoor deze belangrijke taak van de diaconie door de overheid werd overgenomen, erg betreurd. Toch kunnen we de ontwikkeling van de zorg voor de armen en hun welzijn van gunst naar recht ook positief zien. Dit, in het licht van de roeping van de overheid als Gods dienares.

Als we letten op de marginale situatie van de kerk, zou de kerk in onze tijd ook onmogelijk alléén aan alle hulpvragen kunnen voldoen, ook gezien de bedragen die ermee gemoeid zijn.

Maar nu worden er steeds meer overheidstaken naar de gemeenten overgeheveld en de vanzelfsprekendheid van de verzorgingsstaat wankelt. De gemeenten betrekken de kerken in hun overleg en zo hebben we ook als diaconie de taak om de overheid te dienen. Daarom: "Dient de overheid!" (!)

Veel meer dan de overheid komen wij als ambtsdragers in de huizen en signaleren daar de noden en zorgen. Veel dichterbij de mensen om hen te helpen of te laten helpen. De kerk moet juist met haar eigen karakter van dienende liefde in die maatschappij present zijn. We kunnen de wereld tonen wat christelijke bewogenheid inhoudt. Diaconen zijn geroepen om zo de 'Diaken Gods' te dienen. Op welke wijze men het diaconale hart van de gemeente in de samenleving kan laten spreken, daarop zullen de beide sprekers zo meteen nader en concreet ingaan. De rol van de kerk is wel een aanvullende op die van de overheid, voor wie de zorg voor zwakken in de samenleving primair is. Diaconieën moeten voorkomen dat zij taken van de overheid structureel gaan overnemen.

En dan kom ik bij het vraagteken achter ons thema. "Dient de overheid?"

Hoe is het met de diaconale taak van de overheid als Gods dienares gesteld?

Het staat zo treffend verwoord in vers 4a van Romeinen 13: "Want zij is Gods dienares, u ten goede." En die laatste drie woorden hoeven we niet te beperken tot het handhaven van de rechtsorde. "U ten goede" betekent: voor uw bestwil, uw welzijn. De apostel spreekt hier allereerst tot de gelovigen in Rome. "U ten goede." Zo heeft God het bepaald. We mogen het ook betrekken op de noodzakelijke zorg voor hen die in crisissituaties verkeren. Onze kanttekenaren schrijven bij deze drie woorden: "dat is, om door dezelve alle goed u toe te brengen, en voor uw welvaren te zorgen". Hierbij wordt dan verwezen naar de al aangehaalde woorden uit 1 Timotheüs 2:2 "opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid."

De overheid heeft als Gods dienares de taak om de kwaden te straffen. De overheid heeft echter niet alleen een regerende taak, maar ook een dienende taak. Die tweede taak blijft ook! Daar mogen we de overheid ook op wijzen. In de kerk zijn deze taken verdeeld. De ouderlingen hebben te regeren en de diakenen zijn geroepen om te dienen.

"Dient de overheid!?" (?) Laten we in deze tijd als kerk en overheid ons gezamenlijk inspannen om het goede te zoeken voor onze samenleving als Gods diakenen. Dat kan nooit in eigen kracht, Daarvoor hebben we de genade, de kracht en de wijsheid van de Heere nodig. Daarvoor hebben we nodig door het geloof verbonden te zijn met die "Grote Diaken", de Heere Jezus Christus. Hij kwam niet om gediend te worden, maar om te dienen. En geliefden, wat is Hij in dat dienen ons ten voorbeeld in zijn omzien naar de armen, naar de zwakken en zieken. Juist hen zocht hij op, niet alleen om hen te schenken wat ze nodig hadden voor het lichaam, maar juist ook om ze te schenken wat nodig is voor hun ziel. Aan de voeten van deze "Grote Diaken" leren overheid en kerk wat werkelijk dienen is: 'Het dienen van God en ook van de naaste'.

Referaat

door Mr. C. G. van der Staaij

Handen uit de mouwen! Dat is wel ongeveer een motto wat bij dit kabinet past. Orde op zaken moet gesteld worden. En dat zullen de burgers gaan merken ook. Het is nog een tijdje stil geweest, ook na het starten van het kabinet, voordat het echt ook allemaal uitgewerkt is in maatregelen, in wetten, in regelingen. Maar nu kunnen we wèl verwachten dat we een heet najaar krijgen, zoals wij dat in Den Haag noemen. We hebben het niet over de temperatuur buiten, maar dan hebben we het vooral over de drukte op het Malieveld en op andere plaatsen waar gedemonstreerd zal worden.

Dan zullen die 'handen uit de mouwen' van het kabinet tot heel wat gebalde vuisten leiden. Voor de komende week staan de eerste protesten al op de agenda. Dan regent het uitnodigingen, ook voor Kamerleden en woordvoerders, om te komen luisteren. Dan krijgen we signalen als: "Hoort u ons wel? Wij pikken het niet, die bezuinigingen in de geestelijke gezondheidszorg en de afbraak van de verzorgingsstaat!" Gebalde vuisten tegenover handen uit de mouwen.

Bij het aantreden van het kabinet hebben wij als SGP ook naar voren gebracht: Handen uit de mouwen, dat is een àansprekende zaak. Er moet wat gebeuren. Soms is er al te lang over zaken eindeloos heen en weer gepraat voordat er veranderingen, die nodig waren, plaats vonden. Maar die handen uit de mouwen moeten altijd wel verbonden zijn met gevouwen handen. Niet met gebalde vuisten. Maar met gevouwen handen. We moeten het van Gods zegen verwachten, en tevens bij het licht van het Woord nadenken over wat de taak van de overheid is. Ik denk dat dit ook een goede samenvatting is van uw werk als diakenen: handen uit de mouwen, ook in het praktische dienstbetoon. Maar dan wel altijd verbonden met die gevouwen handen. Het is een groot goed, zoals dominee Joppe zo treffend naar voren bracht, dat er ook vanuit de kerk gebed is voor die overheid. En nee, dat betekent inderdaad geen kritiekloze houding.

Dat betekent dat het juist ook vanuit de ervaringen, waar u in uw diaconale werk tegen aan loopt, heel goed is om dat ook terug te rapporteren richting die overheid. Wat dat betreft ben ik ook heel dankbaar voor de uitnodiging om hier vandaag met u in gesprek te gaan over de rol van de diaconie in de veranderende samenleving. Allereerst, om u iets te vertellen over de verschillende veranderingen die op stapel staan. Dus een stukje informatieverstopping. Maar ook om met elkaar na te denken wat dat betekent voor de diaconieën. Daarbij staan wij van harte open om juist van uw kant uw reactie te horen over de rol van de diaconie hierbij. Wij willen als SGP in de komende periode dat gesprek gaan vervolgen. Ook met de diaconieën van verschillende kerkgemeenschappen, om in gesprek te blijven over vragen als: Wat ziet u nu gebeuren als effect van de overheidsmaatregelen? En: hoe kunt u als kerken daar op inspelen?

Ik wil beginnen, zoals ik reeds aangaf, met de plannen die op dit moment in voorbereiding zijn, waarvan al veel bekend is, maar die op Prinsjesdag officieel naar buiten zullen komen. Waarbij het motto is: financieel orde op zaken stellen, hervormen. Het is al meerdere malen in de media naar voren gekomen dat de Nederlandse burgers de bezuinigingen ook in de portemonnee zullen gaan voelen.

Ons vertrekpunt daarbij is dat we moeten stellen dat bezuinigingen en hervormingen om meerdere redenen wel hard nodig zijn. Het is immers nog altijd crisistijd. We kennen het verhaal; na de val van de grote Amerikaanse bank ging de bankencrisis al snel over in een economische crisis. Op dit moment zitten we midden in een spannende eurocrisis, waarvan in feite de uitkomst nog onzeker is. Maar die financiële crisis is niet de enige reden waarom nu fors in de uitgaven gesneden moet worden.

Het is niet zo, zoals heden een beetje het beeld is: we hebben nu te maken met een crisis, daarna kunnen we eigenlijk weer overgaan tot de orde van de dag, als die problemen verholpen zijn. In feite leven wij al jaren op te grote voet en nu komt dat steeds sterker naar voren, juist als er tegenwind is. Dat heeft niet alleen te maken met maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening.

Met vergrijzing bedoelen we dat we steeds meer ouderen krijgen. Dat is op zich natuurlijk een zegen. Dat heeft te maken met de gestegen levensverwachting. Maar dat betekent tevens, nuchter beschouwd, hogere zorgkosten en een kleiner percentage werkenden op het totaal van de Nederlandse bevolking.

En daarbij ontgroening. Dat wil zeggen dat er minder kinderen geboren worden.

Te vaak hebben politieke overwegingen er toe gebracht om toch maar door te gaan met cadeautjes uitdelen aan die en gene, om de kiezersgunst maar wat te winnen.

Maar in feite zien we dat we al tijden te maken hebben met torenhoge uitgaven en structureel te weinig inkomsten. De staatsschuld groeit daardoor nog steeds akelig hard. Het is net als in Griekenland, waar het prachtig weer is en heel veel mensen vrolijk kijken en denken: 'Waar doen ze toch allemaal zo moeilijk over?' Maar dat we in Nederland daar ook mee te maken kunnen hebben, is buiten beeld.. Vaak wordt er gedacht: 'Is dat allemaal wel nodig en is dat allemaal niet een beetje overdreven en... het valt toch allemaal wel mee.' Maar het is niet zo! De minister-president noemde pas nog een getal: We geven per dag 60 miljoen euro teveel uit, wat we niet in kas hebben. Dat kan natuurlijk niet eindeloos door gaan. Het zijn wel gigantische bedragen. We moeten de uitgaven in de hand houden. We moeten de zaken, waar de overheid verantwoordelijkheid voor draagt, ook beter inrichten, zodat je meer kan bereiken met minder geld. En het moet natuurlijk wel op zodanige manier gebeuren dat daarbij de kwetsbaren in de samenleving zoveel mogelijk worden ontzien.

Het zijn financiële redenen die hervormingen die bezuinigingen noodzakelijk maken. Maar er is eigenlijk meer aan de hand. Ik heb nog eens wat zitten lezen in oude brochures van de jaren tachtig, van professor Velema, over het verval van de verzorgingsstaat. Ook in de tachtiger jaren had je al die discussie. Het viel mij op dat hij zei: 'Er is niet alleen een financieel probleem, maar er is ook een moreel probleem met onze verzorgingsstaat.' Er wordt structureel te weinig verantwoordelijkheid bij de burgers en bij de maatschappelijke verbanden gelegd. We organiseren alles in grootschalige

bureaucratie, waardoor mensen onvoldoende worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid. Dat kan op deze manier niet door gaan. Er is principieel gezien een versobering van de verzorgingsstaat nodig.

Nu even concreet. Wat gaat er nu gebeuren? Wat kunnen we verwachten? Ik kan niet alle bezuinigingen die de mensen wel eens in hun portemonnee kunnen gaan voelen, hier bespreken. U zult in de praktijk daar wel tegenaan kunnen lopen. Maar als we een aantal hoofdbezuinigingen na lopen, dan zien we dat in de zogenaamde curatieve zorg, de geneeskundige zorg, fors ingegrepen wordt. Het Centraal Planbureau heeft berekend dat de uitgaven van de op genezing gerichte zorg jaarlijks met vier procent stijgen. De regering probeert daar wat aan te doen door de groei van de zorgkosten voor de komende jaren nog wel te laten stijgen, maar niet in hetzelfde tempo. Te denken valt aan maatregelen om meer specialistische zorg te concentreren in een beperkt aantal ziekenhuizen, en minder complexe zorg zo dicht mogelijk bij de patiënt in de buurt te organiseren. Dat soort maatregelen hoeven nog niet direct in de portemonnee gevoeld te worden. Maar het wordt anders met maatregelen die er voor zorgen dat burgers meer zorgkosten gaan betalen. De verhoging van eigen risico, het introduceren of verhogen van eigen bijdragen voor bepaalde behandelingen en het niet meer vergoeden van bepaalde behandelingen of medicijnen uit het basispakket zijn daar voorbeelden van. Naar verwachting zullen hierdoor steeds meer zorgkosten door burgers zelf gedragen moeten worden. Dat kan natuurlijk wel de nodige problemen geven. Juist voor mensen met een lager inkomen. Daar gaat een politieke discussie over. Maar hoe dan ook zal dat de realiteit zijn! Je zit dan vaak met een opeenstapeling van bezuinigingen, waar je lang niet altijd precies de vinger achter krijgt hoe dat in individuele situaties uitpakt. Dit zal een belangrijk aandachtspunt zijn in de politieke discussie die wij dit najaar zullen hebben.

Voor wat betreft de 'Langdurige zorg' worden twee sporen bewandeld. Aan de ene kant wordt bijna 1 miljard euro vrijgemaakt voor

de ouderenzorg, waardoor zorginstellingen meer financiële armslag krijgen. Tegelijkertijd staat er ook een grootscheepse hervorming te wachten. Het is de bedoeling dat de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de AWBZ, weer meer teruggebracht wordt naar de oorspronkelijke doelstelling dat het alleen maar om langdurige en onverzekerbare zorg moet gaan. In 2007 werd met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) al een eerste stap in die richting gezet, ondermeer door gemeenten de verantwoordelijkheid te geven voor de thuiszorg. Nu zijn de functies dagbesteding en begeleiding voor mensen zonder verblijfsindicatie aan de beurt om over te gaan van de AWBZ naar de WMO. De gedachte hierachter is dat gemeenten deze zorg beter kunnen organiseren, ondermeer omdat ze ook verantwoordelijk zijn voor andere terreinen waar deze cliënten gebruik van maken.

Overigens hebben we het dan wèl over bezuinigingen. Maar nog eens even een cijfer erbij. Weet u dat in de zorg in de komende periode de uitgaven, ook de overheidsuitgaven, stijgen van 60 miljard naar 75 miljard? Dus heel veel van die bezuinigingen zijn in feite ook nog weer nodig om te voorkomen dat het daar bovenuit weer veel verder zal gaan stijgen. Dus het is niet zo dat het stevige budget zo maar wordt terug gebracht. Je hebt het in feite over de groei, die er sowieso zal zijn, om deze wat proberen in toom te houden.

Ook voor wat betreft de Jeugdzorg is het de bedoeling van het kabinet om al dat soort zaken over te hevelen naar de gemeenten: jeugdbescherming, jeugd GGZ, provinciale jeugdzorg. Allerlei taken zullen ook bij de gemeenten terecht komen.

Nog één stelselherziening die ik wil aanstippen, is de Wet Werken naar Vermogen (WWnV). Het is de bedoeling dat deze nieuwe wet de wetten Werk en Bijstand, de Wajong en de WSW zal samenvoegen. Daarin worden maatregelen genomen om mensen, die nu nog niet werken, maar dat wel kunnen, te prikkelen om te gaan werken, zo zegt de regering. Maar ook hier hebben we wel te maken met een behoorlijke bezuinigingsdoelstelling. Stelselherziening, hervorming, maar ook uitgaven in toom houden.

U heeft al heel wat wetten en maatregelen zo over u heen gekregen, dus ik zal gauw stoppen met nog meer te noemen. Maar ik wil er vooral nog even op ingaan hoe wij als SGP daar tegenaan kijken. Wat zijn de signalen die wij erover krijgen vanuit de praktijk, bij werkbezoeken, maar ook uit contacten met onze achterban? Ik gaf al aan, liet het al doorschemeren, dat wij vinden dat wij niet moeten en mogen weglopen voor de grote en moeilijke opgave om daarin ook een goed rentmeester te zijn. We mogen dus niet doorgaan met veel te veel geld uit te geven. Er zal bezuinigd moeten worden, en wij zouden, ook als overheid, de lessen van Jozef ter harte moeten nemen. Ervoor zorgen dat de overheid haar financiën zo organiseert, dat we niet alles uitgeven, maar eens wat reserve opbouwen. Zo kunnen we rekening houden met die magere jaren. We moeten niet alles in de rijke jaren zomaar uitgeven.

Financieel verantwoord beleid moet wel gepaard gaan met een sociaal solide beleid. Economisch daadkrachtig? Ja! Die overheidsfinanciën op orde brengen? Ja! Maar dat moet dan wel sociaal solide zijn. We moeten wel goed in de gaten houden hoe dat uitpakt voor de kwetsbaren in onze samenleving. De SGP heeft zich in het verleden altijd wel, zoals door predikanten als dominee Kersten en dominee Zandt reeds in hun tijd, heel kritisch opgesteld tegen een te grote rol voor de verzorgingsstaat. Na de Tweede Wereldoorlog is die rol natuurlijk alleen maar versterkt. We moeten er steeds voor oppassen dat de overheid te veel taken naar zich toetrekt, ook op sociaal beleid, want dat kan heel negatieve effecten hebben, bijvoorbeeld dat de burger te weinig wordt aangesproken op zijn eigen verantwoordelijkheid. De vanzelfsprekendheid van de verzorgingsstaat betekent soms dat mensen niet geprikkeld worden om op een kostenbewuste manier ermee om te gaan. Je hebt er nu eenmaal recht op en pak dan maar wat je pakken kan, lijkt soms de gedachte.

De persoonlijke verantwoordelijkheid van mensen en de maatschappelijke verbanden waarin zij functioneren, wordt in een verzorgingsstaat makkelijk tekort gedaan. De nadruk ligt op de rechten, die burgers tegenover de overheid kunnen laten gelden. Het is niet voor niets dat de opbouw van die verzorgingsstaat na de oorlog juist ook gepaard ging met secularisering en individualisering. Daarmee kwam

ook een afnemende rol van de kerken. Secularisering en individualisering. Een steeds minder vanzelfsprekende rol van familiebanden. Dat zien we tot nu toe eigenlijk in alle regels er doorheen lopen. Maar we moeten het weer heel normaal vinden dat kinderen ook iets voor ouders doen.

Waar we ook heel kritisch op zijn, is: wordt er niet teveel met de botte bijl afgebroken? Maar tegelijkertijd spreekt ons principieel die denklijn wel aan: moet je niet meer verwachten dat mensen ook zorg voor elkaar besteden? Is die verzorgingsstaat niet veel te ver doorgeschoten? Alleen het dilemma waar we in de praktijk wel tegenaan lopen is, dat je niet zomaar kan zeggen: Ja, dat is een goede lijn. Spreek burgers maar meer aan op hun individuele verantwoordelijkheid. Kerken zouden een grotere rol kunnen vervullen. Burgers zouden meer eigen verantwoordelijkheid moeten oppakken. Want wat natuurlijk door de jaren heen ook functieverlies heeft gehad, kan niet zomaar weer van de ene op de andere dag opgebouwd worden. Er is wel een gat ontstaan, ook door die secularisering en die individualisering. Als een overheid zomaar terugtreedt, wat gebeurt er dan met dat gat? Dat zijn de spannende vragen die ook wel op het bordje van de samenleving als geheel liggen in de komende periode. Concreet tegenover de maatregelen die ik net heb besproken, betekent het dat wij als SGP vaak zeggen: Ja, wij snappen dat er bezuinigd moet worden en dat er ook eigen bijdragen, bijvoorbeeld in de zorg, omhoog moeten of nieuw geïntroduceerd worden. Dan zullen wij ons daar niet principieel tegen verzetten. Maar toen bij de geestelijke gezondheidszorg er een eigen bijdrage van 275 euro werd geïntroduceerd, hebben wij ons wel sterk gemaakt om dat bedrag omlaag te brengen, omdat wij bang waren dat dat toch een te grote aanslag was voor de meest kwetsbaren. Uiteindelijk is de eigen bijdragen dankzij ons amendement flink omlaag gegaan. Zo hopen wij ons ook op andere terreinen op te blijven stellen. Ook nu het om de Wet Werken naar Vermogen gaat. Het is prima om het werken naar vermogen te stimuleren, maar we moeten wel oppassen dat mensen niet, wat ik net aangaf, door een opeenstapeling van bezuinigingen onverantwoord de financiële last daarvan op hun bordje krijgen.

Nog een ander voorbeeld op het terrein van Sociale Zaken. Minister Kamp van Sociale Zaken wil stevig snijden in het kindgebonden budget. Die bezuiniging zou vooral grotere gezinnen treffen. Geen kindgebonden budget meer voor het derde kind en de daarop volgende kinderen. Wij vinden dat veel te ver gaan. In Nederland wonen ongeveer 190.000 gezinnen, met lage- en midden inkomens, die drie of meer kinderen hebben en gebruik maken van het kindgebonden budget. Juist zij hebben dat budget hard nodig. Daarom heeft mijn fractiegenoot Dijkgraaf een amendement ingediend om die bezuiniging op het kindgebonden budget voor grotere gezinnen terug te draaien.

Ook maken wij ons sterk voor een eerlijker belastingstelsel. Dat zal ook voor ons dit najaar een belangrijk aandachtspunt zijn. Want kijk, als je aan de ene kant in de sfeer van de sociale zekerheid en in de zorg zegt dat mensen wat meer voor elkaar moeten zorgen, dan zeggen wij: "Ja, dat is prachtig, maar dan moet de overheid niet via het belastingstelsel iedereen afrekenen op zijn beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt, mannen en vrouwen, en ook mensen die zorg verlenen aan bijvoorbeeld een kind thuis, of die een hand uitsteken in de omgeving." Dan zal je als overheid een eerlijker belastingstelsel moeten hebben, waarbij ook juist die mantelzorg, dat vrijwilligerswerk en de zorg voor kinderen thuis beter gewaardeerd worden. Het mag niet zo zijn dat je allerlei bonussen misloopt omdat je je niet op de arbeidsmarkt begeeft. Het blijft nog steeds een onbillijkheid dat een alleenverdiener met 40.000 euro bruto inkomen daarover 12.000 euro belasting betaalt, terwijl man en vrouw, die dat bedrag samen verdienen, zo'n 5.000 euro belastingen daarover moeten betalen. Dan hebben we het over hetzelfde gezinsinkomen waarbij, als het ware van 40.000 euro, de kostwinner 12.000 euro belasting moet betalen. Als man en vrouw samen werken, die ook 40.000 euro verdienen, betalen ze daar maar 5.000 euro belasting over. Dat is het gevolg van allerlei bonussen, om het tweeverdienerschap te stimuleren. Nou, dat is een onbillijkheid, waar wij ook veel aandacht aan willen geven als SGP dit najaar en de komende tijd.

Tot slot. Hoe kunnen kerken inspelen op al de wijzigingen? Ik gaf al aan dat wij als SGP het allereerst van groot belang vinden in gesprek te zijn en te blijven - juist ook met diaconieën - over datgene waar zij in de praktijk van hun werk tegen aan lopen. Veel van de door de regering aangekondigde wijzigingen hebben opvallende overeenkomsten met de WMO. De verwachtingen bij de inwerkingtreding van die wet in januari 2007 waren hoog gespannen. Maar wat is daar nu eigenlijk precies van terecht gekomen? Is die eigen maatschappelijke omgeving nu meer aangesproken op de nodige zorg en ondersteuning? Wat heeft die rol van de kerken daarin kunnen zijn? Misschien dat wethouder Akkerman daar ook nog op in kan gaan in zijn betoog, en dat wij daar met elkaar over door kunnen praten. Wat zijn uw ervaringen daarbij? Want dat is dan ook interessant, om die ervaringen goed te benutten. Juist als er nog meer taken bij de gemeenten terecht zullen komen, en meer van die maatschappelijke omgeving verwacht zal worden.

Ik denk dat de overheid (zo zullen wij ons als SGP zeker ook opstellen) blijvend aangesproken moet worden op de zorg voor de kwetsbaren. Maar dan we wel moeten vaststellen dat het ook nodig en wenselijk is dat de overheid terugtreedt op een aantal terreinen, juist op die waarop de maatschappelijke omgeving aangesproken wordt, en de maatschappelijke organisaties aangesproken worden op hun vermogen. Ik denk dat daar ook in onze gezindte al heel veel mooie voorbeelden van te vinden zijn. Christelijke organisaties die heel veel goed werk verrichten, en dat vaak veel beter kunnen doen dan wanneer de overheid dat voor zijn rekening zou moeten nemen. Bijvoorbeeld zo'n organisatie als Gevangenzorg Nederland, of Siriz (= de voormalige VBOK), hulpverlening aan ongewenst zwangere vrouwen. Dat zijn hele mooie voorbeelden van sociaal werk, waar het juist, als je dat allemaal via overheidsloketten laat doen, het afstandelijk en bureaucratisch wordt. Dat zag je ook bij de taak met de zorg voor gevangenen bijvoorbeeld: de hele reclassering. Dat soort organisaties krijgt heel sterk een statelijk karakter, een bureaucratisch karakter. Daarom kunnen maatschappelijke organisaties, met de vrijwilligers die ze hebben, het sociaal kapitaal wat er daarmee is en wordt aangeboord, dan van grote betekenis zijn, juist voor onze samenleving.

Ik weet ook dat veel diaconieën het werk van die christelijke organisaties steunen: Ontmoeting, Gevangenezorg, Siriz-opvanghuizen. Dat is een hele goede zaak. Daarmee kunnen diaconieën ook op die indirecte manier, via steunverlening aan dit soort organisaties, daarbij een diaconale taak verrichten, omdat het juist kenmerkend is van de zorg vanuit de Bijbel, vanuit christelijk oogpunt voor onze medemens. Dat betreft niet alleen de zorg voor elkaar binnen de kerkelijke gemeente, maar heeft ook een ruimere reikwijdte, ook de samenleving om ons heen, zoals de eerste christenen er al bekend om stonden dat zij tevens zorg verleenden aan mensen die niet tot hun gemeente behoorden. Ik denk dat dit nog steeds heel wervend is, ook naar vandaag de dag toe. Dan kunnen wij hier grote woorden spreken over een voortrekkersrol van de kerken, die we soms maar heel moeilijk waar kunnen maken of niet waar kunnen maken. Dus het gaat er niet om allerlei hele zware, grote termen te noemen, om de opdracht voor de kerken daarin te beschrijven en de uitdaging van de kerken te formuleren. Maar gewoon met die handen uit de mouwen en met die gevouwen handen dit oppakken. Er gebeuren met zorg voor elkaar dicht bij huis nu al hele mooie dingen.

Mag ik één voorbeeld noemen in mijn eigen woonplaats? Daar zien we dat alle kerken de handen ineen hebben geslagen, van Samen op Weg tot Oud Gereformeerd. Alle kerken in Benthuisen zeggen: "Wij willen met elkaar zorgen dat wij vrijwilligers beschikbaar hebben voor zorg van mensen rond hun levenseinde in het hele dorp, ongeacht de afkomst van die mensen." Dat loopt prima op dit moment. Daar zie je dat vrijwilligers uit al die kerken ook actief zijn en ook een helpende hand reiken bij mensen juist in hele moeilijke omstandigheden. Palliatieve zorg verlenen met vrijwilligers. Dat zijn hele inspirerende en navolgenswaardige voorbeelden. Professor Velema schrijft in die brochure waar ik mee begon, het zo: 'De verzorgingsstaat is ook voor de kerkelijke gemeenten een verzoeking geweest, om haar diaconale taak te verwaarlozen.' Hij vroeg zich af: 'Kunnen kerken weer een voortrekkersrol gaan vervullen in die persoonlijke verantwoordelijkheid, in die zorg voor elkaar?' En daarom zou ik willen afsluiten met zijn woorden. Die zijn heel inspirerend om - juist ook in die moeilijke, pijnlijke maatregelen die nu aan de orde

zijn - toch de vraag te stellen: 'Wat kunnen wij ook als kerken, als diaconieën daarin betekenen in een nieuw elan van verantwoordelijkheid en dienstbetoon, van hulpvaardigheid en dienstbereidheid. Moge dit elan de gemeenten doordringen', aldus professor Velema. Ik spreek de wens uit en ik zou willen oproepen om met elkaar, met die gevouwen handen en met die handen uit de mouwen, na te gaan hoe wij dat nieuwe elan van verantwoordelijkheid en dienstbetoon zouden kunnen vormgeven.

Ik dank u wel.

Referaat

wethouder H. Akkerman

Bij de presentatie van het boekje “Religie in de samenleving”, enige jaren geleden, werd een anekdote verteld van een gemeente waar een brief van een kerk binnen kwam. De ambtenaar, die verlegen was wat hij er mee moest doen, legde die brief op een schaalte, deed er een briefopener bij en bracht die brief bij de wethouder: “Deze brief, wethouder, is van een kerk, maakt u die maar open”. In het licht van de ‘scheiding van kerk en staat’, was die ambtenaar verlegen geworden. Zo moet het niet! Ik denk dat wij hier met elkaar dat ook niet zouden bedacht hebben, en al helemaal niet na de woorden van ds. Joppe aan het begin. Die geven mij de vrijmoedigheid om u aan te spreken als collega’s. Daar zijn wij blij om, want ik heb wel een beetje schroom om hier te komen spreken. Zeker na de heer V.d. Staij. Want ik heb niet het idee dat ik zo’n mooi verhaal kan houden als hij. Maar ik hoop u wel een beetje te vertellen over de dingen die wij binnen de gemeente meemaken. Hoe wij denken als kerk en overheid met elkaar om te gaan. In dat licht noem ik u graag collega’s. Ik begin wel even onbescheiden met mijzelf. Dat doe ik om een klein beetje aan te geven dat er vandaag de dag nog hele grote verschillen zijn in het omgaan van de kerk en de overheid met elkaar

Ik ben tien jaar wethouder geweest in de gemeente Gorkum. Gorkum is een klein provinciestadje. Overigens een hele leuk stad, maar wel een rooie stad, zoals wij dat altijd al noemden. Toen ik enige maanden wethouder was, zeiden mijn collega’s en zelfs een aantal ambtenaren, toen een predikant afscheid ging nemen: “Het is wel goed dat je daar naar toe gaat. Maar eigenlijk is het niet goed dat je daar ook wat zegt bij het afscheid”. Dat vond ik wel erg raar. Bovendien was ik het er ook helemaal niet mee eens, dus ik heb mijn collega wethouder ook maar gevraagd: “Toen die voorzitter van de voetbalvereniging afscheid nam, wat heb jij daar gezegd?” Toen

hij dat had verteld, heb ik gezegd: “Zoiets wil ik eigenlijk ook zeggen”. De kerk heeft natuurlijk een hele belangrijke rol in onze maatschappij. Niet alleen in haar evangelische taak, maar ook in haar dienende taak. Het is een organisatie die zich ook bezig houdt met welzijnsvraagstukken.

Na Gorkum kwam voor mij Giessenlanden. Daar ben ik nu ruim een jaar wethouder. Giessenlanden is wat minder krampachtig als het gaat over zaken rondom de kerk. Dat is heel fijn dit te ervaren. Maar nog altijd niet zoals ik dat wel zou willen hebben. Wij hebben daar wel regulier overleg met kerken, maar erg substantieel is dat nog niet. Daarom heb ik er nog maar een derde voorbeeld bij gehaald. Mijn vriend Van Duin was wethouder in de gemeente Katwijk. Daar gaan ze veel verder en is het veel structureler geworden, het omgaan van kerk en overheid. Zomaar een aantal voorbeelden. Daar is (maar het is op heel veel plekken) structureel overleg met de predikanten, maar ook met de diaconieën. Overigens, is in Katwijk, zoals gelukkig ook in een aantal andere gemeenten, overleg in een soort diaconaal platform. De heer V.d. Staij noemde ook een dergelijk platform. Dat structurele overleg is nodig. Broodnodig! Want je moet elkaar kennen. Je moet ook van elkaar weten wat je wilt en waar je naar toe wilt. Ze hebben daar ook een zorgloket. Noem het maar een producten-catalogus van allerlei zaken die in de samenleving gebeuren en waar mensen ook producten kunnen aanbieden. Dan kunt u denken aan bijvoorbeeld een simpele klusjesman, maar het kunnen ook mensen zijn die naar een ziekenhuis willen rijden of naar andere plaatsen. Zaken die te maken hebben met het tegengaan van vereenzaming, wat toch een belangrijk probleem is. Maar ook dat voorbeeld van de heer V.d. Staij, over die terminale thuiszorg.

Er is (dat is heel bekend) een WMO-adviesraad in bijna alle gemeenten. Daar wordt verschillend mee om gegaan. In sommige gemeenten hebben de kerken een aantal plaatsen in dat platform. Dat kan. Er wordt ook weleens geredeneerd van: de WMO-raad hoort een brede afspiegeling van de hele gemeenschap te zijn. Dus er zijn in

een christelijke gemeente, als ik het zo mag noemen, ook wel mensen van kerkelijke afkomst, die daar lid zijn. Het maakt mij eigenlijk niet zo gek veel uit. Het enige wat wel speelt is (dat komt ook van mijn ervaring in Gorkum, denk ik), als je daar mensen vanuit een kerk in afvaardigt, dan zijn die plekken wel een beetje zeker gesteld. Ook als de tijden iets veranderen, dan heb je nog wel altijd die plaatsen van de kerken.

Identiteitsgebonden hulpverlening is een belangrijk aandachtspunt. U heeft daar als kerk misschien geen directe rol in, maar wees wel alert! Spreek daar ook over met de gemeente, dat ook een SGJ of een Eleos hulp kan verlenen, daar waar maar al te makkelijk door een gemeente wordt gegrepen naar de reguliere organisaties. Wees daar alert op en spreek de gemeente daar ook op aan.

U kunt ook denken aan andere dingen, los van de WMO. Bijvoorbeeld jeugdwerk. In Katwijk is er een koepelorganisatie voor jeugd- en jongerenwerk. Daar neemt de kerk in deel. Die vaardigen zelfs een beroepskracht af als jeugdwerker. Dit is niet vanzelfsprekend, en ik beseft dat het ook niet in elke gemeente kan. Ik zou het in Gorkum vanuit de kerken ook absoluut afraden, omdat het eigenlijk te ver af staat van wat wij eigenlijk met z'n allen zouden willen. Maar als het kan, roep ik u toch op om dat te proberen. Want je kunt daar wel heel veel bewerkstelligen. Je kunt daar heel veel betekenen voor je eigen achterban, maar ook daarbuiten.

Wat voor alle gemeenten zou moeten gelden, is dat de kerken ook opgenomen zouden moeten zijn in het rampenplan, in de nazorg, in de opvang. Daar horen kerken een plaats te hebben. Dat is niet overal het geval.

De titel heeft het over de veranderende rol van de diaconie. Dat is natuurlijk heel logisch, want de hele samenleving verandert, de overheid verandert. De heer V.d. Staij heeft daar veel over gezegd. Daar, waar we soms dachten dat we te maken hadden met een maakbare samenleving; daar, waar we dachten dat de overheid eigenlijk een soort probleemoplosser was. De burger loopt ergens tegen aan, klopt aan bij de overheid, en de overheid bedenkt daar iets voor. Wij

komen er langzamerhand achter, ook gedwongen door de financiële druk, dat het niet zo is en kan! Wat was die professor Velema toch scherp in de jaren '80. We lopen er nu gedwongen tegen aan, maar hij zag dat toen al. Maar de rol van de overheid wordt veel meer regisseur. De dingen spelen zich af in de samenleving. Die samenleving zelf gaat ook bouwen aan de samenlevingsopbouw. En de overheid is dan een soort regisseur, die dat laat gaan en, daar waar nodig, bijstuurt en faciliteert als dat nodig mocht zijn, en soms wat stimuleert. Dat is en wordt de rol van de overheid steeds meer. Dat betekent dat we het ook vooral met z'n allen moeten hebben van de kracht in die samenleving. De zelfredzaamheid. Dat is natuurlijk heel wat anders dan "zoek het zelf maar uit". Dat betekent dan ook dat de plaats van de kerk in die samenleving natuurlijk ook anders wordt. Niet alleen omdat de kerk jaren terug een veel grotere organisatie was, meer leden had, dus een grotere achterban had. Het is nu één van de organisaties in onze maatschappij. Ook, misschien vooral, omdat men daar zo tegenaan kijkt. Het is niet vanzelfsprekend dat de kerk een aantal dingen doet. Misschien voor ons wel. Maar voor de mensen om ons heen bepaald niet. Je hebt dus ook veel meer te maken met een groep buiten de kerk. Wat doe je daar als kerk mee? Wat doe je met die mensen in je dorp, stad, gemeente, waar je als kerk geen directe band mee hebt, maar waar je natuurlijk wel een verantwoordelijkheid voor hebt. Ook daar zegt Romeinen 13 natuurlijk iets van.

Het is voor de kerk heel belangrijk om zich er op te bezinnen hoe men met dat vraagstuk om moet gaan. Wat zie je als diaconie voor jezelf als taak? En is dan die hulp die je geeft aan die ander buiten de kerk, een soort voertuig voor een evangelieboodschap? Of is het hulp vanwege de nodige hulp. Dat is nog niet de belangrijkste vraag in dit licht. Maar wat ik wel zou willen zeggen: als u nagedacht hebt en als u iets vindt van de rol, die u vindt dat u moet vervullen in de maatschappij, spreek daarover met de gemeente! Zorg dat de gemeente weet welke rol u voor uzelf ziet in de maatschappij! Of de gemeente het daar vervolgens mee eens is of helemaal niet..., volgens mij is dat niet het meest relevante. Maar zorg wel dat de gemeente het weet, zodat ze daar op in kunnen spelen, en anders-

om. Je kunt dan ook afspreken welke rol je vervolgens toegemeten krijgt door de overheid, van bijvoorbeeld diezelfde collega die ik net noemde. Dat is ook belangrijk bij het jeugdweg wat ik net al noemde. Wat is de relatie tussen je eigen jeugdwerk en datgene wat er buiten gebeurt?

Maar ook hele simpele voorbeelden. In veel gemeenten is tegenwoordig een voedselbank. Ik zou zeggen: doe daar ook aan mee. Al was het alleen maar dat u vanuit uw diaconale rol mensen, gezinnen kent die daarvoor in aanmerking komen. Maar om allerlei verschillende redenen zelf dat initiatief niet nemen.

Eigenlijk betekent dit allemaal, als we het hebben over die samenleving, de regisseursrol van de overheid, en de partner die de kerk daarin is, dat ik tegen u zeg: eis ook wel uw plek op, eis ook van de overheid dat u die rol krijgt! Want we hebben het over “veel meer samen doen”. Samen werken. Tussen overheid en burgers. Tussen overheid en instellingen. Tussen overheid en kerken. En al die partijen eigenlijk in gezamenlijkheid. Het zou zo moeten worden wat de samenleving in zich heeft, dat mensen elkaar helpen. Naboarplicht, noemden we dat. Maar eigenlijk zou dat een heel modern woord moeten worden. Civil society. Eigenlijk is dat hetzelfde. Maar dat is de ‘sociale kracht’ van de samenleving.

Een sprekend voorbeeld vind ik altijd, als je spreekt met opvoedkundigen. Dan erkennen ze allemaal dat de sociale ondersteuning van jongeren belangrijk is bij de opvoeding. Een Engels spreekwoord wat er bij hoort is (vertaald): “Je hebt een heel dorp nodig om een kind op te voeden”. Eigenlijk is dat gewoon erg waar. Wij weten dat nog wel van onze eigen tijd in het dorp, als je tenminste van een dorp afkomstig bent. Ik wel. Daar deed het er toe wat de bakker zei, of wat de smid zei, of de schoolmeester, of wie je ook maar tegen kwam op straat. Dat deed iets met jouw opvoeding. Allemaal heel klein uiteraard, maar het is wel belangrijk. En zeker in onze maatschappij van vandaag de dag wordt dat volgens mij steeds belangrijker. Al die hectiek en al die grote, vele prikkels die jongeren op zich af krijgen, daar moeten ze wel mee leren om gaan.

Als je het hebt over de diaconie, dan kun je natuurlijk niet om de WMO heen. Daar heeft de heer V.d. Staij al voldoende over gezegd. Al vanaf 2007 hebben wij er mee te maken, gestoeld op dat idee van de kanteling. In plaats van dat de overheid dat zelf doet, legt ze dit zoveel mogelijk bij de mensen zelf neer, de eigen verantwoordelijkheid, de verantwoordelijkheid van de omgeving. Ik moet erkennen vanuit de gemeentewereld, dat wij vanaf het begin ons daar helemaal niet op hebben gericht. Wij hebben ons vooral bezig gehouden met aanbesteding, huishoudelijke zorg, allerlei vraagstukken daar omheen. Dat is bij sommige plaatsen goed gelukt, bij andere plaatsen minder goed gelukt. Maar wij hebben eigenlijk vooral gedaan datgene wat de rijksoverheid daar vóór deed, zeg ik tot mijn schaamte. En als je doet wat je deed, dan krijg je wat je kreeg. Dat geldt ook hier. Gelukkig zien wij nu steeds meer dat de kanteling wel in het beleid doorgezet gaat worden. Dat is heel belangrijk. Want willen wij nu ook als gemeenten waarmaken wat destijds gezegd is?: “Jullie als gemeenten staan dicht bij de mensen, dus jullie zijn ook beter in staat om het op de goede manier te organiseren”. Dan zal het ook moeten lukken dat we die eigen verantwoordelijkheid veel meer ingeschakeld krijgen. Dan hebben wij u nodig, op allerlei manieren. Want wij moeten beter kunnen inschatten wat er speelt bij mensen thuis en wat mensen echt bezig houdt, en hoe het om die mensen heen werkt, reilt en zeilt. Dan bent u één van de organisaties die bij mensen thuis komt. U kunt zien wat het met mensen doet. Daar moeten we het vooral over hebben. Dat gaat om hele praktische dingen. Want als iemand een vervoermiddel, een rolstoel of een scootmobiel, aanvraagt, wat is daar de reden voor? Uiteraard omdat die persoon minder valide zal zijn. Maar misschien spreekt daar wel uit dat die persoon geen sociale contacten heeft. U bent degene die dat kunt zien. Wij doen er zelf vanuit de gemeente ook wel dingen aan. Het gaat dan over steeds meer huisbezoeken, die je inzet om indicaties af te geven. Maar u bent één van de organisaties, die dat van heel dichtbij ziet. Daar moeten wij het dan ook vooral gezamenlijk over hebben.

Datzelfde geldt natuurlijk voor al die decentralisaties die op ons af komen. Die in ieder geval betekenen dat het financieel moeilijker

wordt voor heel veel mensen. Dàt is toch uw eerste taak. Maar het gaat vooral ook om al die dingen, die daar rondom heen vallen. De rol voor de kerk is dus daarin gelegen, in de diaconale taak. Maar dat is niet het enige. Daar waar je eigenlijk vanuit de overheid dingen terug legt in de samenleving en een beroep doet op de samenleving zelf, op de eigen kracht, dan bent u òòk een onderdeel van die samenleving. Dus wordt u ook gevraagd daar aan mee te doen. Mee te doen aan die samenlevingsopbouw, en ook mee te doen aan het uitdragen van dat idee. Want het is in ieder geval mijn ervaring: 'de zorgzame samenleving' is ook eigenlijk vooralsnog een groot goed! Die zorgzame samenleving omarmen wij maar al te graag. Makkelijk is het om dingen van de overheid te vragen en voorbij te gaan aan je eigen verantwoordelijkheid. Het is ook iets wat tijd zal vragen om die kanteling echt met z'n allen door te maken. De overheid treedt nu eenmaal terug en die verantwoordelijkheid moet waar gemaakt worden met z'n allen. En datgene wat u ziet in de samenleving, of dat nu is bij individuele mensen of in grote ontwikkelingen, spreek daarover met uw eigen gemeente! Die gemeente zoekt ook haar weg. Ook daarin kunnen kerk en gemeentelijke overheid elkaar tot een hand en voet zijn.

Tot slot heb ik eigenlijk wat hartenkreten, die zomaar bij mij op kwamen toen ik hier over nadacht.

Dan is het eerste, het is al eerder gezegd vanmorgen: bidt voor de gemeenten. Omdat ook de gemeente te maken heeft met moeilijke zaken, waar over gedacht moet worden, waar beslissingen genomen moeten worden. Dan is het gebed iets wat helpt. Ik mag ook uit ervaring zeggen dat het heel wat met je doet als je weet, gedragen te zijn door het gebed. Maar u moet dan af en toe ook bij de gemeenteraadsvergadering komen om te kijken wat het heeft uitgewerkt, ik nodig u van harte uit. Dat lijkt mij overigens een hele goede zaak.

Houdt vooral contact met de burgerlijke gemeente. Je moet elkaar kennen om met elkaar te kunnen werken. Je kunt van elkaar leren, wederzijds. Houdt ook contact met collega-diaconieën. Want gezamenlijk werken in die samenleving en ook gezamenlijk een gesprekspartner zijn van de gemeente, dat levert toch een hele dui-

delijke meerwaarde op. Zorg dat u weet wie er in uw gemeente een rol speelt op dit vlak. Of je het nu hebt over instanties, organisaties, instellingen of personen. Maar zorg dat u dat weet. Die sociale kaart kan u van dienst zijn bij huisbezoeken. Maar ook als u ziet dat daar manco's in zitten. Opnieuw, spreek daarover met de gemeente. Zorg dat u op de hoogte blijft van wat er kan. Wat de gemeente aan mogelijkheden heeft, en omgekeerd. Zorg dat de gemeente weet welke mogelijkheden u in huis heeft. Wees alert bij huisbezoeken. Signalen van armoede. U kunt ze snel opvangen. Signalen van zorgmijding.

Een probleem wat ik toch wel eventjes wil noemen. Er zijn teveel mensen, zeker ook onder onze gezindte, die een soort natuurlijke neiging hebben om de zorg te vermijden. Ze lossen het zelf wel op. Schuldenproblematiek. Dat is overigens heel wat anders dan de armoedeproblematiek. Want schuldenproblematiek speelt zich zelfs meer af bij de hogere inkomens. Maar het kan wel voor dramatische gevolgen zorgen.

Nog één keer: weet wat uw rol is! Welke rol u wilt innemen in de lokale samenleving, en zorg dat de gemeente dat ook weet. Ik noemde dat al eerder.

Wat ik een beetje anekdotisch zei over dat dienblad met de brief van de kerk die binnen komt bij de gemeente, dat zal niet meer voorkomen. Maar ik hoop dat het ook vanzelfsprekend is en in ieder geval wordt, dat gemeente en kerk partners zijn van elkaar. Elk hun eigen verantwoordelijkheid. Elk hun eigen rol. Ook allemaal hun eigen taak. Maar wel gezamenlijk actief op het terrein van het welzijn. Daar wens ik u allen zegen bij toe van 's hemels wegen.

Ik dank u.

Referaat

door Prof. dr. E. Dijkgraaf

Broeders, hartelijk dank om hier deze ochtend voor u te mogen spreken. Tegelijkertijd weet ik eerlijk gezegd niet of ik wel zo dankbaar ben. De dominee zei het al: op zaterdagochtend, dat geldt voor u, dat geldt net zo goed ook voor mij. Want ik heb eigenlijk de afspraak met mijn vrouw: 'Op zaterdag ben ik thuis.' (Op zondag natuurlijk ook.) En ik heb ook de afspraak: 'Van maandagochtend tot vrijdagavond ben ik niet thuis.' Dat lukt vrij goed. Maar er hoort wel wat bij. Maar goed, toen kwam het verzoek van de diaconie van de Hersteld Hervormde Kerk. Ja, het gaat écht wel ergens over bij het thema: 'Dient de overheid?!'. Wij zijn zelf vanuit onze partij ook bezig om met dit thema bijeenkomsten te beleggen. Juist vanwege die verschuivende rol tussen overheid, eigen verantwoordelijkheid van mensen en van de kerk. Het belang hiervan is groot. Als het dan ook nog georganiseerd wordt waar mijn wortels liggen, hier in Elspeet, dan kun je toch moeilijk nee zeggen. En ik doe het graag.

Ik was getroffen, dominee, door uw woorden over het gebed voor de overheid. Als Tweede Kamerlid valt je natuurlijk te meer op dat er elke keer zondags - bijna in elke kerk doet men dat - gebeden wordt voor de overheid. Van der Staaij heeft de ochtend vorige week verzorgd. Hij zal het ongetwijfeld zelf niet gezegd hebben. Ik kan het hier nu wél zeggen. Van der Staaij sprak bij de Algemene Politieke Beschouwingen, bij het aantreden van het Kabinet. U weet het misschien wel, dan zit dat Kabinet in de bomvolle Tweede Kamer in vol ornaat, alle ministers, alle staatsecretarissen met 150 Kamerleden. Toen zei Van der Staaij: "Weet u wel, meneer Rutte, Minister President, ministers, staatsecretarissen, collega Kamerleden, dat in dit land er dagelijks velen zijn, die voor u bidden? Ja, dat is wonderlijk, broeders. We klagen weleens over de huidige maatschappij. En terecht. Er is veel om bezorgd over te zijn. Maar anno 2011, als je zoiets zegt vanuit je hart, dan is het muisstil. En als dan drie dagen later een Kamerlid naar je toe komt en zegt: "Joh, Kees, Elbert, ik

ben helemaal niet christelijk opgegroeid, ik heb eigenlijk nog nooit een Bijbel open gehad, maar ik loop al drie dagen rond met dat citaat van jou, dat velen ook voor mij bidden. Wat bidden ze dan? Hoe doen ze dat? Waarom hebben ze geen hekel aan mij? En zojuist, toen wij een herdenking hadden omdat er een medewerker van de PVV overleden was, en we één minuut stilte met elkaar hielden, bid je dan ook? En voor wie dan en wat dan?" Dat zijn gouden momenten. Momenten waarop je kunt delen wat je bezig houdt. Momenten waarvan je hoopt dat ze later ook terugkomen. En ik moet eerlijk zeggen, als ik nu naar de houding kijk van het betreffende Kamerlid... Ja, hij heeft meer begrip gekregen voor wat ons drijft, voor wat ons werkelijk drijft. Dat wij niet een belangenclubje zijn wat probeert dingen voor onze eigen achterban binnen te slepen, maar dat het ons werkelijk drijft vanuit het Evangelie. Dat we geloven dat in het houden van Gods geboden groot loon is. Het is mooi om dat werk te mogen doen. Maar dan wel inderdaad gedragen door dat gebed. Want vanuit jezelf schiet je daar alles in tekort.

Broeders. Dient de overheid?!

We leven in turbulente tijden. Ik neem u mee naar tien jaar geleden. Laten we het vliegtuig nemen naar New York. Naar een van de prachtige dingen die je daar tien jaar geleden, exact tien jaar geleden, nog kon bezoeken: twee van die geweldige torens. Symbool van het machtige Amerika. Het kapitalisme heeft ons ongelooflijk veel gebracht. Daar staan ze: de Twin-towers. We komen boven in het bezoekerscentrum. Je kijkt over de hele stad heen. Je ziet al die wolkenkrabbers. Je ziet wat de mens gebouwd heeft. Geweldig! Prachtig! Machtig! Wij regeren de wereld. Miljarden komen binnen. Miljoenen worden er dagelijks verdiend. Morgen, 11 september, zal er ook wel in vele kerken aandacht aan besteed worden hoe het met dat machtige symbool gegaan is. Twee vliegtuigen waren er voor nodig en ze werden verpulverd. Wat bleef er van over? Stof! As! Een Amerikaanse predikant die er aandacht aan besteedde in zijn preken, zag het als een straf van God voor de hovaardigheid van de mens, omdat de mens God verlaten had, omdat hij zijn vertrouwen op dollars had gesteld en het daar van verwachtte. Hij kreeg

een brief van de Amerikaanse president of hij daar alsjeblieft mee wilde ophouden. Het waren toch die terroristen! Ja natuurlijk, een verschrikkelijke daad. Dat praten we niet goed. Maar wel opvallend dat een Amerikaanse president niet eens dat verband wil zien. Zie dit eens in historisch perspectief, nog niet eens zo lang geleden. De toenmalige president van de Verenigde Staten Lincoln schreef een brief met dankdag aan alle kerken in Amerika. En dit is nog steeds heden ten dage gebruikelijk. Een prachtig symbool. Als daar dankdag gehouden wordt, krijgt elke kerkenraad een brief van de Amerikaanse president. Ik hoop dat wij, Van der Staaij en ik, dit binnenkort eens een keer aan Mark Rutte mogen voorstellen. Dat zou nog eens mooi zijn als we dit in ons land kunnen instellen. Dingen samen delen. Wat schreef president Lincoln? 'Kerkenraden, laten we beseffen dat wij Gods straf verdienen. Ons land puilt uit van zonden. Er zal bekering moeten komen, anders gaat het niet goed met Amerika.' Waar is dat besef nu nog bij overheden? Dient de overheid dan niet? Jawel, de Mammon. Ja, het individualisme.

Afgelopen maandag hadden wij een overleg in Amsterdam op de Zuidas met de directeuren van verschillende banken. Figuren als Gerrit Zalm, u kent ze wel, die regelmatig voorbij komen. We werden bijgepraat als Kamercommissie over de eurocrisis. Als je dan in Amsterdam-Zuid het station uit loopt, zie je hoe schitterend het is gebouwd. Je zou zeggen: "Waar komt het geld vandaan?" En loop je daar zo het bedrijventerrein rechtstreeks op, dan staan daar van die prachtige torens. Toen moest ik toch wel denken: 'Is dat nu toch het grote Babel dat wij dan gebouwd hebben? Zijn wij zoveel anders dan die koning uit de Bijbel? Hebben wij ook niet in de gereformeerde gezindte ons hart daarop gezet, het daarvan verwacht?' Want wij kunnen wel naar anderen wijzen, maar zijn wij zoveel anders? Waar houden wij ons de hele week mee bezig? Is dat om God te dienen? Is het vergenoegd te zijn met alles wat wij hebben? Wij hebben veel. Als je dat in historisch perspectief bekijkt, als je dat vergelijkt met landen waar zoveel mensen het veel minder hebben, zijn wij vergenoegd? Dienen wij God? Dienen wij de medemens? Of gaan we op in het kapitalisme? En je ziet het nog niet. Die torens staan er nog

steeds. Maar ze sidderen, dag in, dag uit. Ze trillen op hun fundamenten. En niemand heeft precies de handleiding van die gebouwen. Niemand weet precies hoe ze die gebouwen moeten redden. Het wordt niet fysiek bedreigd. Maar de euro staat op instorten. Honderden miljarden moeten er ingepompt worden om nog te proberen het te redden.

Afgelopen woensdag kregen wij een brief van de minister van Financiën. Of we donderdag (er was toch een overleg gepland) maar even wilden instemmen met een bedrag van honderd miljard euro steun aan de euro. Van uw belastinggeld. We hebben bericht - anderen waren het met ons eens, gelukkig - dat dat toch iets te snel ging. Dat is nog maar een druppel. Dat is nog niet eens het geld waar we het pas over gehad hebben, die andere 109 miljard die er nog moet komen. Dat is ook nog niet eens het geld wat banken erin stoppen: nog eens een keer honderden miljarden. En als je naar experts luistert, kun je verwachten dat, als ze het willen redden, we er waarschijnlijk nog vele honderden miljarden extra erin moeten stoppen. Is dat nu niet het grote Babel dat wij gebouwd hebben? Het van eigen kracht verwachten?

Het zet wel stil, als het goed is. Het zou een wonder zijn wanneer deze crisis meebrengt, dat we daar weer eens echt over gaan nadenken. Als het tot bekering leidt, voor land en voor volk.

Ondertussen brengt het ons wel op het dilemma waar we het vandaag over hebben. Want al vóór deze hele eurocrisis was het duidelijk dat we dertig miljard moeten bezuinigen. Dat is 30.000 miljoen! Ik weet niet of er heel veel kapitalisten in deze zaal zitten, maar ik heb niet zo heel veel besef wat 1 miljoen is. Maar wat 30.000 miljoen is, dat is moeilijk voor te stellen. Dat komen wij jaarlijks tekort. Ga dan naar de autodealer. Koop er gloednieuwe Opel Astra's voor. Laat ze allemaal in één keer afleveren. Zet ze in een rij. Dan heb je een rij van drie rijen dik, van Elspeet naar Geneve en weer terug. Dat is 30 miljard. Je kunt er ook BMW's voor kopen, dan is de rij iets korter, maar het geld is hetzelfde. Dat is de gigantische opgave. En ik beloof u dat dit niet het eind van het liedje is. We zijn nu bezig

met allerlei wetsvoorstellen, waar we het vandaag ook over hebben. De dominee heeft het al gezegd, om die verantwoordelijkheid van het rijk terug te brengen naar de lagere overheid. Dat kun je negatief duiden en je kunt het positief duiden.

De negatieve duiding is, van: "Ja, het rijk krijgt het financieel niet meer voor elkaar en moet bezuinigen en kiepert dit nu over de schutting naar de gemeenten." En, zoals wij dat in Den Haag altijd doen en zeggen: "Wij dereguleren dat." Het is een heel mooi woord, fantastisch! We geven de verantwoordelijkheid aan de wethouders, maar we zeggen wel: "De budgetten zijn een stuk minder, maar je moet er wel hetzelfde voor doen." Dat is natuurlijk een fantastische manier van regeren. Zo dienen wij het volk!

Dat is 18 miljard. Maar dan zijn we nog niet bij de 30. Ik beloof u, die 30 miljard, als dat zo door gaat met die euro, is nog bij lange na niet genoeg. Als je dan aan het volk vraagt, tenminste als de overheid werkelijk het volk zou dienen, wat zij willen, dan zeggen ze: "Prima, dat bezuinigen. Maar niet op onderwijs, want dat is cruciaal voor de toekomst van de economie. Ook niet op zorg, want dat hebben mensen gewoon nodig. En niet op sociale zekerheid, want dat treft de zwakken in de samenleving." En eigenlijk ben ik het er nog mee eens ook. Maar het vervelende is wel dat de uitgaven aan deze drie terreinen 80% van de begroting van het rijk uitmaken. Dus als je daar niet op wilt bezuinigen, moet je de rest van Nederland afschaffen. Anders kom je er niet. Dus je ontkomt er niet aan om pijnlijke keuzes te maken. Dat is de negatieve duiding van het verhaal: pijnlijke keuzes maken en de verantwoordelijkheid terug leggen.

Je kunt het ook positief duiden. De dominee heeft er al iets van gezegd. Je kunt ook zeggen: "Zijn we niet doorgeschooten?" Toen ik student was moest ik een werkstuk maken. Ik mocht dat werkstuk toen maken over het sociaal economisch beleid van de SGP. Het zat er al vroeg in. Ik kan het ook niet helpen. Toen heb ik al die stukken doorgeploeterd van ds. Kersten en ds. Zandt. Al die toespraken die zij hielden op dit terrein. Er zit eigenlijk één consistente lijn in. Overheid, pas op: u doodt het initiatief van mensen en kerken. En feitelijk

gebeurde dat ook. Na de Tweede Wereldoorlog, toen de economie in de jaren '50 en met name in de jaren '60 begon aan te trekken, waren het liberale Kamerleden die hardop in de Kamerdebatten zeiden: "Wij gaan er voor zorgen dat die taak van de kerk uitgeschakeld wordt. Mensen zullen de kerk niet langer nodig hebben, want ze zullen kunnen aankloppen bij de loketten van de overheid." Dat was in feite de strijd tussen goed en kwaad. Dan ben ik het met de dominee eens. Maar of je daar nu uit moet concluderen dat het allemaal maar terug moet naar de kerk? Dan garandeer ik u dat u maandag, misschien dinsdag failliet bent. Want als je ziet wat voor bedragen er omgaan in die zorg en in de sociale zekerheid! Als je dan ziet hoeveel kerkleden er zijn! Dat is onmogelijk. Dat is ook de vraag in deze moderne tijd, met al die complexe systemen. Zou de kerk zich daar nu dagelijks mee bezig willen houden? Dat zou op kerkenraadsvergaderingen een totale verandering van die vergaderingen vergen. Dat moet je niet willen. Maar moet het dan allemaal bij het rijk zijn en blijven? Als ik terug ga naar Leviticus 23, wanneer het volk Israël in Kanaän komt, dan zegt de Heere eigenlijk niet tegen de overheid: "Je moet dit en dat doen." De Heere zegt ook niet tegen de kerk: "Je moet dit en dat doen". De Heere zegt tegen een boer: "Als jij een akker hebt, laat die hoeken van de akker overeind staan. Dat is voor de armen". Dat is aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Laten we zo dicht mogelijk, ook wat dat betreft, bij Gods Woord blijven. In eerste instantie moeten mensen voor zichzelf kunnen zorgen.

We hebben wel eens discussies over de vraag: 'Wat is nu christelijke politiek?' Ik ben het met de dominee eens: dan staan we heel dicht bij elkaar. Want met die afweging zitten de kerkenraden ook. Tussen het Evangelie en de WMO. Moet de kerk zich daar wel mee bezig houden? Het wordt tegen ons ook weleens gezegd: de zondag, euthanasie, abortus, homo-huwelijk, natuurlijk prachtig dat jullie er zijn. Maar moet je je ook met die praktische politiek bezig houden? Wat ik een groot wonder vind is, dat in Leviticus 23 het bevel staat van die akker met die hoeken. Dat is geen voetnoot in de Bijbel, het is ook geen bijlage bij de Bijbel. Maar dat er elke keer van die hele praktische dingen staan, die uiterst belangrijk zijn voor mensen en die alles te maken hebben met een stil en gerust leven leiden. Er

staat dan: "Want Ik ben de Heere uw God." De Heere verbindt ook aan die dingen Zijn Naam. Wij zoeken het zo vaak in het grote. De Heere wijst heel vaak op het kleine. Kijk ook in het Nieuwe Testament, als er over het laatste oordeel staat: "Een beker water voor iemand die dorstig is." Wat is dat nou? Is dat nu het geloof? Nee, natuurlijk niet. Maar als het goed is mondt het geloof wel uit in dit soort dingen. Is het zichtbaar dat wij geheel anders zijn? Ook in die hele praktische zaken? Dus daar ligt wel degelijk een roeping. En ik waardeer het, gedrongen door deze bezuinigingen, dat er eindelijk in het beleid weer meer realisme komt. Dat we ons weer meer afvragen: "Moeten wij dit nu wel doen, of kunnen we dat beter door gemeenten laten doen, of wat is de eigen verantwoordelijkheid van mensen zelf?" Want het gaat er om hoe mensen het beste functioneren. Er zit een grote 'maar' aan: Hoe voorkomen wij dat de echte zwakken de rekening gaan betalen?

Als ik een voorstel in de Tweede Kamer krijg om de bijstand aan te pakken, om daar een huishoudtoets op te zetten ben ik het er mee eens. Dan kan ik daarmee voorkomen dat er bijvoorbeeld in Rotterdam gezinnen zijn, met drie volwassenen, die alle drie bijstand krijgen omdat ze niet werken, (geen Nederlands gezin, zoals er zoveel gezinnen in Rotterdam zijn) maar die wel allerlei toeslagen krijgen van de gemeente, die een zorgtoeslag hebben en een huurtoeslag hebben, en noem maar op. Als je al die bedragen bij elkaar optelt, dan hebben ze 3.000 euro netto in dat huishouden. Ik heb dan niet zoveel moeite met een huishoudtoets. Het zijn de uitwassen van het systeem die je makkelijk kunt bestrijden. Als ik aan de andere kant dit Kabinet zie bezuinigen op de bijstand, en tegen alleenstaande moeders zegt: "Ga maar gauw de arbeidsmarkt op", terwijl ze kinderen tot vijf jaar hebben, dan zeg ik: "Is dat nu de keus die je moet maken?" Als ik dit Kabinet heel simpel hoor zeggen: "Dat kindgebonden budget (wat bedoeld is voor de laagste inkomensgroepen), beperken we maar tot de eerste twee kinderen. Iedereen die meer dan twee kinderen heeft, ja, die plaatst zich toch een beetje buiten de discussie, dus die betaalt er zelf maar voor". Dan ben ik blij dat wij de rol spelen die wij kunnen spelen. Dan zeg ik: "Ja, dat is fijn! Maar dan heb je nog wel een meerderheid in de Eerste Kamer nodig".

Wij zullen ons ook hard maken om juist bij dit soort dingen, waar dit Kabinet teveel doorschiet, en teveel de rekening legt bij de zwakken in de samenleving, juist degenen die het moeilijk genoeg hebben, ontwikkelingen bij te buigen. Maar dat laat onverlet dat iedereen die roept: “Je moet de sociale zekerheid ontzien en de zorg ontzien en het onderwijs ontzien”, die staat niet met zijn beide benen op de grond anno 2011. We zullen pijnlijke beslissingen moeten nemen om de boel gezond te maken en onze kinderen en kleinkinderen ook een stil en gerust leven te kunnen bieden, zodat ook zij een boterham hebben. Ziedaar de uitdaging.

Wat kunnen kerken dan doen? De aangrijpingspunten zijn vele. De heer Gerritsen zal hierover wellicht refereren als het over de specifieke inhoud van de WMO gaat.

Maar door al die bezuinigingen, op Persoonsgebonden Budgetten, op WMO, op de Sociale Werkplaatsen, worden ook zwakken in de samenleving getroffen. En ook het onderwijs ontkomt niet aan bezuinigingen. Hier liggen vele taken. Ik denk dat dit de uitdaging is: ‘Hoe pak je dat nu op?’ Mag ik eerst eens terug kijken naar die liberale Kamerleden waarom zij nu zo fel waren om die kerk buitenspel te zetten?” Je kunt het ten diepste duiden, volgens mij, als de strijd tussen goed en kwaad, zoals het zo vaak gaat met dit soort dingen. Zoals we dat ook zien in de Tweede Kamer als het over de zondag gaat. En zoals het zichtbaar is in de discussie over de gewetensbezwaarde ambtenaren. Het gaat bij hen vak niet eens om het oplossen van een probleem. Het gaat over de strijd tussen goed en kwaad. Maar er lag (en ligt?) ook schuld bij de kerk! Want de liberale Kamerleden konden wel met voorbeelden komen van arme mensen die op klompen van de kerk liepen, met een stempel in de klomp van de D van Diaconie. Als je ook met zulke voorbeelden kunt komen, toen, maar ook nu. Wat is die houding erg! Ik hield een keer een lezing bij een SGP kiesvereniging. Vooraan zat een jongen in een rolstoel, deels verlamd. Hij kon maar amper uit zijn woorden komen als je goed luisterde. Maar hij was de eerste die na de pauze een vraag stelde. Hij zei: “Meneer Dijkgraaf, u zegt dat nu allemaal wel, maar u denkt toch niet dat ik, als ik een nieuwe rolstoel nodig

heb, aan wil kloppen bij de diaconie!" Dan is dat wel een probleem. Waarom wil hij niet aankloppen bij de diaconie? Waarom zit hij niet in de rolstoel met het gevoel: Ik hoef niet aan te kloppen bij de diaconie, want de diaconie komt vanzelf bij mij langs, en die zegt natuurlijk op een gegeven moment: "Joh, gaat het goed? Hoe gaat het met je rolstoel, met je faciliteiten? Kunnen wij je helpen?" Als het zo zou zijn, dan gaat het voor hem een stuk makkelijker! Dan wil ik hiermee niet zeggen dat het overal slecht gaat, want ik ken vele voorbeelden van diaconieën die daar goed mee om gaan.

Maar dit is wel, als wij die rol van de diaconie uit willen bouwen, een kernpunt. Hoe staan wij daar in? Zijn wij strenge keurmeesters en zeggen: "Nee, dit kan niet en dat kan niet"? Zodat mensen eigenlijk niet bij ons dŭrven komen. Ik heb eens een diaken gesproken uit een van onze kerken. Ik vroeg: "Hoeveel geven jullie nu jaarlijks uit aan diaconale gelden in je eigen gemeente?" Hij zegt: "2.000 euro". "Dan is er waarschijnlijk weinig hulp nodig bij jullie". Hij zegt: "Ja, er komt niemand." Weet de diaconie van de nood? Dan ben je pas goed bezig. Dan ben je dienend in de gemeente aanwezig. Dan zie je daadwerkelijk de nood die er is. En vanuit die open houding, die nodig is, kun je je dan ook werkelijk dienend opstellen. Dat valt natuurlijk niet mee, want de drempel is nogal eens hoog. Maar dan zullen wij als diaconie die drempel moeten verlagen.

Het tweede, dan ga ik afsluiten langzamerhand, want anders ga ik uitlopen en dat is jammer voor de discussie. Denk eens aan kerkelijke samenwerking. Eén van de mooie dingen om voor de SGP bezig te zijn tref ik aan als ik bij een kiesvereniging een verhaal houd. Dan zitten al die kerken dwars door elkaar heen. En in die honderden lezingen die ik de afgelopen jaren gehouden heb voor de kiesverenigingen, zou ik geen concreet voorbeeld kunnen noemen van: "Hé, dat is nu typisch een gergemmer, of dat is nou typisch een hersteld hervormde, of dat is nou typisch...". Nee, daar zitten broeders en zusters bij elkaar. Prachtig! Zouden we dat dan ook niet meer moeten doen als het gaat over die zorg voor de mensen in nood? Met al die stichtingen die wij hebben, die we soms nauwelijks overeind kunnen houden? Met al die verzorgingshuizen? Moeilijke discussies, ik snap

het allemaal wel. Maar juist als er steeds meer verantwoordelijkheid naar ons toe komt, en juist als je ziet wat nu eigenlijk de draagkracht van een individuele diaconie en van een individueel kerkverband is. In onze eigen Gereformeerde Gemeente zie ik ze ook worstelen. Kunnen wij die verzorgingshuizen nog wel overeind houden? Je ziet al die kerkverbanden worstelen.

Zouden we elkaar dan niet meer moeten opzoeken en zeggen: "Ja best, wij zijn verschillende kerken." Maar ga daar dan niet over discussiëren als je het over dit soort diaconale dingen hebt, maar praat met elkaar waar je elkaar wél op kunt vinden. Dan kun je samen krachtig zijn en kun je ook samen oplossingen vinden.

Broeders, je vraagt je weleens af als je al deze dingen op je af ziet komen, gaat het wel goed? Gaat het wel goed met de financiën van de kerk? Hoe moeten we dat allemaal organiseren? Gaat het wel goed met de financiën van ons rijk? Worden we niet een derdewereldland? Ach, zult u zeggen, dan schiet je wel erg door. Echter, als je momenteel een lijst maakt op wereldniveau van alle landen, en je kijkt eens naar de kredietwaardigheid. Kijk dan naar de onderste landen, dan staan er al vier eurolanden bij: Griekenland, Portugal, Spanje, Ierland. Die worden in financiële kringen als derdewereldland gezien. En als je in Amerika deskundigen spreekt, je leest het niet in de pers, maar als je ze zelf spreekt, zeggen ze: "Die euro, die redt het niet en de dollar ook niet". Wat is de toekomst? Gaat het wel goed? Het is wel een zaak waarbij wij elkaar vast mogen houden, ook in de democratie. Maar bovenal: de Heere regeert! Lukas 21. Leest u het thuis maar eens na, wat er allemaal staat over de eindtijd. En toch zegt de Heere: "Ik regeer". Tot Zijn eer en tot heil van de naasten. Dan is het uiteindelijk niet afhankelijk van wat wij allemaal doen. Maar dat ontslaat ons niet van onze verantwoordelijkheid. Want dan hebben wij, dag in, dag uit, de hand aan de ploeg te slaan, te doen wat wij kunnen doen. Maar de Heere regeert bij dit alles! Als het dan ons bij de handen afgebroken wordt, Hem niet! Hij zal voleindigen het werk dat Hij begonnen is.

Ik dank u wel.

Referaat

Wethouder N. Gerritsen

Broeders, goede morgen.

Ik zou bijna zeggen: “Wat moet ik toevoegen na twee van dit soort sprekers?” Toch wil ik u het een en ander mee geven vanuit een gemeentelijk perspectief. De heer Dijkgraaf sloot af met: “Hem loopt het niet uit de hand”. Dat is ook zo. Dat betekent, wanneer we kijken naar alle veranderingen die op ons af komen, dat we in ieder geval één ding weten: De Heere regeert! Dus wat er ook gebeurt, ook als het gaat over lokaal onderwijs, ook als het gaat over lokale zorg, dan betekent dat dat het gaat zoals Hij het wil.

Er komt heel veel op de gemeenten af. Juist als we kijken naar al datgene waar die gemeenten in de afgelopen paar jaar in feite mee geconfronteerd worden. Je ziet dan dat Nederland verandert van wat een pure verzorgingsstaat was (alles is geregeld door de overheid), naar wat men nu in feite wil, een zorgzame samenleving. Ik had daar gisteren toevallig (nou ja, wat is toevallig; meer bij geval) een discussie over met twee mensen; ik zou bijna zeggen, echte oude rooms-katholieken. Wij zaten samen in de auto. Toen ging het ook even over de diaconie. Een van die beiden zei: “Vroeger werd er door al die rijke boeren geslacht en er ging een groot deel van die slacht naar meneer pastoor. Niet omdat hij zo'n groot gezin had, want dat had hij niet. Maar hij wist wel achter welke voordeuren de armoede was”. Waarom bracht die boer dat niet zelf? Dat was eigenlijk heel simpel. Als die ontvanger dat rechtstreeks van die boer zou krijgen, dan moest hij daar “dank je wel” voor zeggen. Dan moest hij zeggen: “Boer, dank je wel”. Dat hoefde hij niet te zeggen tegen die pastoor. Daar zit denk ik één van de moeilijkheden als we praten over diaconale hulp rechtstreeks in een gemeente.

Dat betekent wel dat we langzaam maar zeker in Nederland tot het besef zijn gekomen dat de overheid, de gemeentelijke-, rijks- en provinciale overheid geen soort geluksmachine is of een eenarmige bandiet waar je aan trekt en het geld rolt er uit. Het geld is op.

Daar is net al genoeg over gezegd. Dat betekent dat er een taak ligt voor zowel de overheid, de plaatselijke overheid, maar ook de maatschappelijke instellingen, kerken en burgers, die samen weer die samenleving een nieuwe inrichting zullen moeten geven. Daarbij is het, naar mijn vaste overtuiging, zo dat met name de overheid voor dat vangnet zal moeten zorgen. Alleen, een 'vangnet' is niet meer de 'hangmat' van wat het weleens leek te zijn.

Moet alles bij de overheid? Dat niet. Maar het kan ook niet. Een overheid is in een aantal gevallen gewoon niet in staat om achter die voordeur het een en ander te zien. Als wij kijken naar een gemeente als Putten, ruim 23.500 inwoners, liggend op de Veluwe, een gemeenschap die voor meer dan de helft bestaat uit kerkelijk actief betrokkenen. Er is een heel rijk en actief verenigingsleven. Veel vrijwilligers. Dus met een sociale samenstelling, waarvan we zeggen: dat het eigenlijk nog wel een klein beetje is zoals het ook vele jaren geleden was, en waar nog oog voor elkaar is. Waar burens nog echt burens zijn.

In 2007 werd de WMO ingericht. Dat betekende dat er een aantal nieuwe taken kwamen naar de gemeenten. Mensen die aan het loket kwamen, hadden daar één loket waarbij ze gebruik van heel veel diensten konden maken. In Putten is die invoering redelijk soepel verlopen. En waarom? Eigenlijk omdat heel veel mensen, als het ging over die zorgaanbieder, gewoon bij dezelfde zorgaanbieder konden blijven. Dus daar veranderde weinig mee. Alleen, wij hadden als gemeente die zorg aanbesteed, en wij hadden een groot probleem. Dat was dat die aanbesteding nogal scherp was gegaan. Achteraf bleken een aantal thuiszorg-organisaties gewoon te scherp te hebben ingeschreven. Dat betekent dat we de tweede inschrijving gedaan hebben naar het zogenaamde zeeuws model. We hebben toen een uurtarief vastgesteld en daarmee moest ingeschreven worden, zodat huishoudelijke zorg verleend kon worden voor een door ons vastgesteld bedrag. Het heeft heel veel capaciteit gekost, intern. Maar het betekende wel dat er heel veel organisaties konden inschrijven. Dat betekende dus ook dat er een hele breedte was aan identiteitgebonden zorg.

De gemeente heeft een WMO beleidsplan. Dat beleidsplan is langzaam maar zeker een klein beetje achterhaald, en dat zal in de komende jaren zeker verder uitgebouwd moeten worden.

Helemaal als we kijken naar wat er op ons af komt! Die uitbreiding van de WMO gaat steeds verder.

Wat is in feite de kern van de verandering tussen de oude wetgeving en de nieuwe WMO? In feite gaat het om één kernbegrip. Dat was: men werd verzorgd, men kreeg datgene waarvan men dacht dat nodig was. Maar de WMO zegt nu: "Wat kan je zelf? En wat hebt u nodig om dat maximale zelf te kunnen doen?" Dat is een hele andere insteek. Dat is, als we vanuit Bijbels perspectief kijken, een veel gezondere insteek. U noemde net uit het boek Leviticus. het korenveld, waarvan de hoeken niet gemaaid mochten worden. Dat betekende inderdaad dat de mensen er op uit moesten, om te kijken wat er zelf gedaan kan worden voor de eigen behoeften.

Kijken wij naar een aantal ervaringen binnen de gemeente Putten, dan kunnen we constateren dat wij nog steeds gebruik maken van een centrum voor indicatie van de nodige zorg. Dat heeft als voordeel dat het een objectief vastgesteld advies is. Dat betekent ook dat ze bij de gemeente terecht kunnen voor een eventueel moment waarop ze vinden dat het niet helemaal goed gaat.

Wij werken in Putten met huisbezoeken. Daar zijn wij een van de weinige gemeenten in, voor zover wij weten, die dat doen. Wij trachten te bereiken dat iedereen die zorg vraagt, thuis een huisbezoek krijgt. Dat betekent dat je twee dingen kunt doen.

Aan de ene kant kan de huisbezoeker op een goede manier vaststellen: wat is nu die behoefte?

En aan de andere kant kan men ook een stukje voorlichting geven: hoe werken een aantal zaken.

Overkoepelend in Putten hebben wij een raad, waarbij wij op een gegeven ogenblik ons binnen het college hebben afgevraagd: moeten wij de kerken een aparte plek geven binnen die WMO-raad? Want kerken hebben met name als ik kijk naar Putten toch een hele

grote inbreng. Uiteindelijk hebben we besloten om dat niet te doen. En waarom niet ? Omdat wij meerdere kerken kennen in Putten. Dat zou betekenen dat meerdere kerken daar vertegenwoordigd zouden moeten zijn. De samenwerking is wat dat betreft soms niet altijd zoals wij vanuit de overheid graag zouden willen zien. Maar het betekent ook dat wij daarmee voorbij zouden gaan aan een doorsnede van de gemeenschap. We hebben gezegd: ruim 50% is kerkelijk meelevend, dan mogen we dus ook verwachten dat ongeveer de helft van de WMO-raad 'automatisch' ook kerkelijk een achtergrond heeft. En dat blijkt ook. Dat betekent dat op dit moment de WMO-raad voor meer dan de helft wordt ingevuld door mensen met een kerkelijke achtergrond.

Wij hebben in Putten regelmatig contact tussen gemeentebestuur, predikanten, portefeuille-houder en diaconieën, en wij hebben uiteindelijk een diaconaal platform opgericht, waarin diverse Puttense kerken en de gemeente elkaar twee keer per jaar ontmoeten. In die ontmoeting proberen wij vanuit de overheid zaken zo goed mogelijk met elkaar af te stemmen: wat kunnen jullie voor ons doen; waar ziet u dat wij als gemeente andere dingen kunnen doen? Het kan blijken dat er toch een aantal heel gewone concrete dingen zijn die je ook vanuit een kerk kunt doen. Bij voorbeeld als het gaat over armoedebestrijding, schuldhulpverlening. Mensen komen niet zo makkelijk. Die jongen in die rolstoel werd net aangehaald. Dat is een heel herkenbaar gebeuren, als ik kijk naar de ontwikkelingen op dit moment. U moet zich realiseren hoe moeilijk dit soms is. Misschien kent u van uw zeer nabije omgeving zelf wel de nood die er soms is. Maar wij hebben heel veel ZZPers in Nederland. Op de Veluwe hebben we er misschien wel onevenredig veel.

Maar ZZPer betekent: kleine zelfstandige zonder personeel. Die moeten het hebben van hun werk. Werk wat men vaak heeft in een omgeving als de bouw, wegenbouw, dat soort zaken. En dat zijn nu net de sectoren die het op dit moment heel erg zwaar hebben. Wat zien we dan? Dat op een gegeven ogenblik mensen best in staat zijn om een periode te overbruggen. Maar als je nu net genoeg werk hebt om de hypotheek te betalen, maar niet voor wat nieuwe kleren

die nodig zijn, of voor eten, of voor wat dan ook. Hoe ga je daar mee om? Dat kun je een tijdje best volhouden. Je kunt nog wat krediet bij de bank krijgen. Je hebt een spaarpotje. Maar het houdt op. En maak dan eens de stap naar de gemeente, om te zeggen: "Ik kan het niet meer trekken". Wat zegt dan die gemeente? "U bent zelfstandige, u hebt een eigen woning, dus u hebt kapitaal. En het is jammer, maar wij kunnen geen bijstand geven".

Dan zie je dat mensen dus in een situatie komen waar vaak heel moeilijk een oplossing voor te vinden is. Er is bijstand voor zelfstandigen, maar ook daar zitten limieten en voorwaarden aan. En juist in dat soort gevallen ligt er naar onze mening, als we kijken vanuit ons college, een hele grote taak voor de kerken.

Hoe kunt u als kerk die noden, die achter die voordeur soms heel groot zijn, bespreekbaar krijgen? Het betekent niet, wat ons als gemeente betreft, dat u als diaconie dan ook zelf daar alles voor zou moeten doen. Maar het betekent wel dat daar, soms in samenspraak met de gemeente, oplossingen gezocht moeten worden. Die komen niet per definitie één op één naar die gemeente toe.

Als we nu kijken naar hetgeen we op dit moment in Putten hebben bereikt. Een aantal kansen die op een goede manier, naar ons gevoel, zijn opgepakt.

Dan is de gemeente de eerste overheid. Die staat gewoon wat dicht bij de burger. En dat is door middel van huisbezoeken heel concreet gemaakt: de gemeente gaat naar die adressen toe.

Een beter contact dat de afgelopen paar jaren is ontstaan tussen gemeente en diaconie heeft in ieder geval in Putten het gevoel los gemaakt: wij kunnen elkaar helpen. Wij kunnen in een aantal zaken voor elkaar wat betekenen, en dan met name voor de kwetsbaren. Kerken bereiken mensen die niet door de gemeente bereikt kunnen worden.

Nu zijn er soms hele concrete dingen, waar u positief of negatief over mag denken. Maar het zijn wel dingen die soms in specifieke gevallen heel nuttig kunnen zijn. Ik denk aan een voedselbank. Ik

denk bijvoorbeeld ook aan een schuld-hulp-maatje. Vanuit een diaconie iemand begeleiden die in schuldsituaties zit.

Kijken we naar dat soort dingen, dan constateren wij soms ook, want ook ambtenaren zijn mensen, dat, zowel binnen de gemeente als ook wel daarbuiten, mensen soms hun gevoel uiten en zeggen: "Ja, luister eens, het is eigen schuld. Jammer dan, dat heeft hij aan zichzelf te wijten". En je moet daarvan, als je door denkt heel vaak zeggen: "Ja natuurlijk dat is ook zo".

Ik had een geval: Mensen kochten een andere woning, de oude was niet verkocht. Dan zeg je: "Dat was dom". Maar dat gebeurde in 2008. Net op het punt dat de financiële wereld in recessie kwam. Ze kregen een bod. De makelaar zei: "Dat moet je niet doen, dat is te weinig". Maar het betekende wel dat nu veertien dagen geleden, dus ruim drie jaar na dato, tenslotte eindelijk die woning is verkocht. Als je dan als zelfstandige twee woningen moet onderhouden. Tevens ben je bezig om je bedrijf verder op te bouwen, uit te bouwen, en je hebt gewoon het geld niet om te investeren. Dan kun je zeggen: "Jammer, dan had hij maar niet die woning moeten kopen voordat hij die andere kwijt was, of dan had hij dat bod moeten accepteren". Maar het is wel een feit! Als je op dat moment die keuze maakt, en het is dan per ongeluk een verkeerde keuze, dan kunt u zeggen: "Dat had hij moeten weten". Maar het is wel waar dat we allemaal mensen zijn die dezelfde soort fouten maken. We moeten daar begrip voor kunnen opbrengen. Het 'eigen schuld' is natuurlijk soms wel eens terecht!. Maar dat wil niet zeggen dat 'eigen schuld' betekent dat we voor de nood, die daar het gevolg van is, geen oog moeten hebben..

Kijken we nu nog even naar een aantal nieuwe beleidsontwikkelingen die op ons afkomen. Overheveling van taken uit het AWBZ, zeg maar even: een verzekerd recht, naar een WMO. Het is eigenlijk alleen maar compenseren van datgene, wat iemand mist om een volwaardig inkomen en bestaan te hebben.

Decentralisatie van jeugdzorg. Een van de zorgen die wij in ieder geval in onze gemeente hebben. Als die decentralisatie van de

jeugdzorg komt, zullen we dat wel kunnen behappen, en zijn wij in staat om dat te doen. Maar jeugdzorg is ook een zorg, als het goed is, voor de kerken. Een groot deel van onze jeugd gaat naar jeugdverenigingen. Die hebben dus ingangen. Daar zijn dus ambtsdragers, diakenen, ouderlingen, die daar, als het goed is, zicht op hebben en hoe het zit met de jeugd binnen die kerkverbanden.

En als we dan kijken naar een Wij, een Wajong, een WSW, die geïntegreerd gaan worden. Zaken als het gaat over licht gehandicapten, waarvan heel veel zaken naar de gemeente komen. Wat betekent dat? Ook daar is een stuk samenwerking van elementair belang.

Die omslag die wij met z'n allen moeten maken, zal niet eenvoudig zijn. Maar het betekent wel dat er hele grote kansen liggen. Kansen om een stuk terrein, waar de kerken bij uitstek de aangewezen instanties voor zijn, terug te winnen, maar die zullen we dan ook wel op een goede manier moeten invullen. Ik heb daarbij één hele dringende oproep. Als we praten over de kerk, dan is dat heel vaak dat wij denken aan de kerk en de kerkleden en de kerkmensen in onze eigen kerk. Hebben wij weleens nagedacht, als ik over Putten praat, dat bijna 50% niet of nauwelijks bij een kerk hoort. Hebben wij ook daar oog voor? En wat gaan wij daar aan doen? Want het kan toch niet zo zijn dat we wel oog hebben voor de broeder in het geloof, wat onze eerste opdracht is, Bijbels gezien, maar dat we vergeten dat er nog een wereld verder zit.

Wij hebben meer te brengen dan alleen een stukje sociale hulp. Wij hebben ook te brengen een eeuwig durend Woord van God. En de kans, om dat in de juiste combinatie, en het juiste woord op het juiste moment, op de juiste plek, te kunnen doen!! Dat te doen, is dat niet een opdracht, die juist door deze crisis-periode, waarin alles onder discussie staat, waarin alles onder spanning staat, waarin juist dan een stuk ruimte gecreëerd wordt om dit nu met elkaar te aan te pakken.

Hoe doe je dat dan? In Putten hebben we vier jaar geleden een hele grote poging gedaan om het kerkelijk centrum en, zeg maar even, een algemeen centrum bij elkaar in één gebouw te krijgen. Het is helaas niet gelukt. Maar het zou wel een platvorm kunnen zijn waarbij dit aan de orde is.

Maar daarnaast zien we de twee bejaardenhuizen in Putten. Ze zijn inmiddels omgebouwd naar wonen, zelfstandig wonen, en extra 'wonen met zorg'. Maar ook naar verpleeghuizen. Daarin zijn dagactiviteiten. Dagactiviteiten staan zwaar onder druk. Zou dat niet iets kunnen zijn voor de kerken, om bij voorbeeld naast een stukje dagactiviteit, ook een stukje andere zorg, en wel geestelijke zorg te brengen.

Kortom, mijn oproep is in feite: kijk wat er wordt georganiseerd, kijk wat er gebeurt in uw directe omgeving en kijk waarbij je als kerken en als verenigingsleven elkaar kunt versterken en elkaar kunt aanvullen in datgene wat we doen.

Dan een paar heel praktische handvatten. Zorg dat er contact is tussen diaconieën onderling en met de gemeente. Ga na wie en welke instanties binnen uw gemeente actief zijn, zodat u daar zo nodig contact mee kunt leggen op het moment dat u tegen iets aan loopt. Blijf op de hoogte van wat de gemeente te bieden heeft.

Kerkenraden, wees alert op het moment van huisbezoek. Op signalen die duiden op armoede of op schulden, materiële noden. Heb er oog voor. Denk na over de vraag hoe u in uw eigen lokale gemeenschap wilt staan. Kijk over kerkmuren heen. Laten we er zijn, een zoutend zout, een lichtend licht in deze donkere tijden.

Ik dank u.

